

Säkert underhållsarbete inom jordbruket

Jordbruket är en av de farligaste branscherna när det gäller arbetsrelaterade olyckor. Jordbruksarbetare drabbas av 1,7 gånger fler arbetsolyckor utan dödlig utgång och tre gånger fler dödsolyckor än genomsnittet.

I EU:s 27 medlemsstater dominerar familjearbete och egenföretagande inom jordbruket, eftersom det mesta arbetet på gårdar utförs av ägaren och hans eller hennes familj. Nio av tio personer (89 procent) som arbetar på gårdar är familjearbetskraft⁽¹⁾. År 2007 arbetade ca 78 procent av jordbrukarna ensamma med hjälp av familjemedlemmar och tillfälligt anställda som togs in under arbetsintensiva perioder⁽²⁾.

Egenföretagande och det faktum att jordbruk ofta är en familjeangelägenhet är en utmaning för arbetsmiljön inom jordbruket.

Underhållsuppgifter inom jordbruket

Underhållsarbetet inom jordbruket är mycket mångskiftande. Det innefattar bland annat

- underhåll och reparation av maskiner, utrustning och fordon,
- underhåll av gårdar och byggnader,
- underhåll av silor, cisterner, gödseltankar och spannmålstankar,
- underhåll av elektriska installationer,
- underhåll av dränerings- och bevattningssystem,
- underhåll av belagda och obelagda vägar.

Risker i samband med underhåll inom jordbruket

Eftersom underhållsarbetet omfattar så många olika uppgifter finns det olika typer av risker, bland annat

- mekaniska risker vid underhåll av maskiner, såsom risken att krossas, fastna eller få i sig vätska från högtrycksapparater,
- elektriska risker vid arbete med bristfällig utrustning, vid underhåll av elektriska installationer och utrustningar eller vid reparation av trasiga elektriska stängsel,
- värmerisker vid användning av utrustning för svetsning eller uppvärmning i samband med underhåll eller vid underhåll av utrustning med heta ytor eller vätskor i bruk,
- kemiska risker vid användning av farliga ämnen i samband med underhåll eller vid underhåll av utrustning som innehåller farliga ämnen,
- brand- och explosionsrisker vid underhåll av anläggningar eller utrustning som innehåller farliga och explosiva ämnen, som tankar, cisterner, silor eller bränsletankar,
- biologiska risker vid underhåll av installationer som förorenats av biologiska agenser, gödseltankar, diken och avloppsinfrastruktur,
- ergonomiska risker, såsom obehagliga ställningar och dåligt utformade verktyg,

Bidrag från finska Arbetshälsainstitutet.

- arbete i trånga utrymmen.

De vanligaste faktorerna bakom underhållsrelaterade olyckor inom jordbruket

De vanligaste faktorerna är

- ensamarbete,
- brist på skyddsutrustning,
- ekonomiska begränsningar, tidspress och trötthet,
- brist på medvetenhet/utbildning/information,
- underleverantörsarbete.

Förebyggande åtgärder

Försök eliminera riskerna.

- Om riskerna inte kan elimineras helt, försök då minimera dem genom att följa säkra arbetsrutiner.
- Använd lämplig utrustning, däribland personlig skyddsutrustning.
- Gör aldrig ett jobb som du inte har behörighet för.

Underhåll av maskiner och fordon

Följ säkra arbetsrutiner vid underhåll och service av maskiner.

- Stäng av maskinen innan du gör något med den.
- Se till att maskinen är avstängd – tänk på att det tar tid innan den stannat helt.
- Säkra delar som kan röra sig eller rotera – till exempel genom att använda klossar och stöttor.
- Följ tillverkarens anvisningar.
- Sätt tillbaka skydden innan du startar om maskinen.

Arbete i trånga utrymmen

Jordbruksarbetare kan behöva ta sig in i trånga utrymmen som fuktiga spannmålsilor, flytgödselbrunnar eller lagerbehållare, för underhåll, inspektion, rengöring och reparation. Faror kan uppstå på grund av syrebrist, giftiga eller brandfarliga gaser, vätskor och fasta material som plötsligt kan fylla upp utrymmet och därmed orsaka kvävning, drunkning, brand eller explosion.

- Undvik att gå in i trånga utrymmen.
- Om det är nödvändigt att gå in, följ säkra arbetsrutiner.

¹ Eurostat, Agricultural statistics: Main results 2007–08, Eurostat pocketbook, 2009 års utgåva (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-ED-09-001/EN/KS-ED-09-001-EN.PDF).

² Eurostat, Farm structure, statistics explained (mars 2010) (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Farm_structure).

- Installera lämplig nödutrustning och tillhandahåll rutiner för nödsituationer.
- Kontrollera luften innan du går in.
- Använd lämplig utrustning, såsom personlig skyddsutrustning (t.ex. andningsskydd, sele och säkerhetslinor), belysning (godkända för explosiva miljöer) och kommunikationsutrustning.

Källa: M. Águila, INSHT (spanska arbetsmiljöinstitutet).

Arbete på hög höjd

Underhåll av byggnader, anläggningar och maskiner på jordbruk kan medföra arbete på hög höjd. Fall sker ofta från tak eller genom svaga tak – från fordon, stegar och olämplig åtkomstutrustning.

- Undvik att arbeta på hög höjd.
- Om det inte kan undvikas, använd lämplig åtkomstutrustning.
- Använd fallskyddsutrustning om det är nödvändigt, till exempel sele.
- Se till att redskap och material kan höjas och sänkas på ett säkert sätt.
- Utgå alltid från att tak är svaga om du inte är säker på motsatsen.
- Sätt upp varningsskyltar på byggnader med svaga tak, framför allt vid åtkomstpunkter.
- Använd hals säkra skor när du arbetar på fordon.
- Använd inte stege om det finns ett säkrare sätt att utföra arbetet.
- Om du använder stege, se till att den inte kan glida och att den har ett jämnt och fast underlag.

Initiativ och kampanjer för att förhindra skador bland jordbruksarbetare

- I Storbritannien anordnas särskilda kampanjdagar för hälsa och säker arbetsmiljö i jordbruket (*The Farm Safety and Health Awareness Days, SHAD*). Syftet är att informera och utbilda jordbruksarbetare om riskerna med deras arbete.
- PreventAgri är ett projekt som utvecklats i Belgien för att förhindra olyckor, yrkessjukdomar och psykosociala risker i jordbruket. Projektet innefattar insatser för ökad medvetenhet, utbildning, forskning och ingripande.
- Jordbrukarnas socialförsäkringsmyndighet i Österrike motiverar jordbrukare att förbättra arbetsmiljön på sina gårdar genom att ge dem säkerhetsintyg. Jordbrukare som sätter fokus på arbetsmiljön belönas med ett säkerhetsintyg. För att få intyget måste en rad strikta kriterier uppfyllas:
 - en allmänt hög nivå på hälso- och säkerhetsarbetet
 - ett säkerhetstänkande bland jordbruksarbetarna

- en säker arbetsorganisation (personlig skyddsutrustning, första hjälpen, rena arbetsplatser),
 - säker utrustning
 - säkra fordon
 - säkra byggnader
 - säkra elektriska installationer.

Exempel på god praxis

- *Mobil verkstad för maskiner och fordon som används inom jordbruket*

Mobile Werkstatt Allgäu GmbH, Tyskland

Moderna maskiner och fordon som används inom jordbruket kräver professionell service i allt högre grad, vilket fordrar kvalifikationer och kompetens inom underhåll och reparation. Den mobila verkstaden för maskiner och fordon i jordbruk har utvecklats av jordbrukare. Där finns alla verktyg och all den utrustning för kontroller och mätningar som krävs för reparation liksom en grupp underhållstekniker som reparerar och underhåller maskiner och fordon professionellt på plats.

- *Underhåll och reparation av växthus av glas på ett säkert och effektivt sätt*

Glass Handling Technic Vof, Nederländerna (Vinnare av priset för god praxis)

Under senare år har sektorn för växthus utvecklats enormt. Växthusen är högre, dräneringskanalerna på taken mycket trånga och takglasets dimensioner betydligt större. Utvecklingen har i hög grad påverkat underhålls- och reparationsarbetet, vilket är förenat med risker för skärskadorna, fall från hög höjd och ett fysiskt tungt arbete. En ny och säker metod för reparation av glastak har utvecklats på initiativ av växthusindustrin, trädgårdsmästarförbundet, odlare, montörer och entreprenörer samt försäkringsbolag och banker. Man har utformat ett system för reparation från glastakens utsida, the Repair Shuttle, som är ett underhållsfordon med ett system som gör att glaset kan sättas på plats, och en mobil plattform som gör att underhållsfordonet kan flyttas från en punkt till en annan. Underhållsarbetare har engagerats på nära håll i utvecklingen av the Repair Shuttle. Skador orsakade av fallande glas är omöjliga när fordonet används och fallrisken har i princip eliminerats helt. För personer som ska utföra reparationerna innebär det också en betydligt mindre fysisk ansträngning.

Mer information

Mer information om säkert underhållsarbete inom jordbruket finns i internetpublikationen "Maintenance in agriculture – a safety and health guide" på adressen

<http://osha.europa.eu/en/publications/reports>

Det här faktabladet finns på 24 språk på adressen

<http://osha.europa.eu/en/publications/factsheets>

Europeiska arbetsmiljöbyrån

Gran Vía, 33, 48009 Bilbao, SPANIEN
Tel. +34 944794360, Fax +34 944794383
E-mail: information@osha.europa.eu

